

Helsingissä 15.2.2006

© Ohjelmistoyrittäjät - Software Entrepreneurs ry

Lausunto valtionhallinnon IT-strategiasta

Ohjelmistoyrittäjät ry pyydettyinä kunnioittavasti lausuu valtionhallinnon IT-strategiasta, sen toteutuskelpoisuudesta sekä sen vaikutuksista toimialaan seuraavaa:

Yleistä

Ohjelmistoyrittäjät ry arvioi lausunnossaan uutta strategiaa jäsenkuntansa etujen ja tarpeiden näkökulmasta. Toimialan sisäisiä ja ulkoisia sidoksia sekä toimijoiden kansainvälistä kilpailukykyä vahvistamaan on perustettu Ohjelmistoklusteri 2015 –hanke. Uusi strategia sisältää suuntia, jotka saattavat johtaa ristiriitoihin hankkeen tavoitteiden kanssa. Samojen riskien toteutuessa strategia on myös ristiriidassa EU:n tavoitteiden kanssa tukea pieniä ja keskisuuria yrityksiä sekä niiden verkottumista sekä hallitusohjelmassa painotettujen yrittäjyyden tukemisen ja paremman yrittäjyyden olosuhteiden luonnin kanssa.

Ohjelmistoyrittäjien kannanotto

Myönteistä IT-strategia luonnoksessa

Kaupalliset:

- + läpinäkyvyys
- + kilpailutus
- + riskinhallinta

Tekniset:

- + arkkitehtuurisuunnittelu
- + standardoidut rajapinnat
- + joustavuuden tavoittelu

Panostettaessa arkkitehtuurisuunnitteluun ja standardirajapintoihin, hankkeet ovat paremmin vertailtavissa (läpinäkyvyys), kilpailutettavissa ja hallittavissa (riskinhallinta). Avoimen ja modulaarisen arkkitehtuurin käyttö johtaa parempaan joustavuuteen ja näin investointiriskin pienenemiseen.

Potentiaalisia ongelmia luonnoksessa esitetyssä strategiassa aiheuttavat

- Hankintojen keskittäminen
- Hankekoon kasvattaminen
- Toimialanäkökulman puuttuminen

Hankintojen keskittäminen johtaa aikaisempaa harvempien ostajien osallistumiseen toimittajavalintaan, moninaisuuden vähenemiseen ja maakunnallisen ulottuvuuden katoamiseen. Keskittäminen toimii suurten järjestelmäintegraattoreiden eduksi heidän pystyessä toimimaan tehokkaimmin suurten ja keskitettyjen osto-organisaatioiden sekä laajojen suljettujen järjestelmäkokonaisuuksien kanssa. Keskittäminen johtaa myös laajemman palvelutarjonnan ostamiseen harvemmilta toimittajilta. Suomessa toimivilla integraattoreilla on hyvin harvoja pieniä tai keskisuuria ohjelmistoyrittäjiä alihankkijoinaan tai kumppaneinaan. Useimmat toimivat omin resurssein.

Hankeeseen kasvattaminen kasvattaa myös projektiriskiä. Hankkeiden kasvamisen pelätään myös johtavan jatkoprojektien kohdistumisen yhä useammin alkuperäistoimittajille, varsinkin jos arkkitehtuurisuunnittelua ei tehdä todellisuudessa avoimuuden näkökulmasta ja standardoitujen rajapintojen asianmukaista toteutusta ei valvota. Avoimuuden ja standardoinnin toteuttaa varmimmin se, että rajapintojen eri puolille rakennetut järjestelmät tulevat aidosti eri toimittajilta.

Aikaisempaa kaupallisempi toimintatapa johtaa helposti siihen että ostoista vastaava organisaatio pyrkii minimoimaan omat kustannukset tai riskit innovatiivisuuden ja joustavuuden kustannuksella. Toimintojen ja vastuun ulkoistaminen johtaa ostavan organisaation teknisten kompetenssien ja innovatiivisuuden vähenemiseen ja näin vaihtoehtojen subjektiiviseen vertailemiseen.

Ehdotuksen vaikutukset toimialaan muodostuvat helposti yksipuolistaviksi, suuria toimijoita suosivia ja suomalaisen ohjelmistoteollisuuden kilpailukykyä heikentäviksi, jos näistä ei huolehdi erikseen. Toimialan rakenteellisen kehittämisen lähtökohtana tulisi olla pienten ja keskusuurten kansainvälistymiseen suuntautuneiden ohjelmistoyritysten toimintaedellytysten parantaminen. Keskeinen toimintaedellytysten lähde on julkisen sektorin tuoma liikevaihto, verkottaminen suurempien toimijoiden kanssa sekä pääsy uskottaviin referenssiprojekteihin.

Uuteen strategiaan liittyvien riskien vuoksi Ohjelmistoyrittäjät ry esittää seuraavien näkökulmien tuomista strategiaan:

- Keskittämistä ja hankeeseen kasvattamista ei tehdä itsetarkoituksellisesti, vaan vain silloin, kun näistä on osoitettavissa olevaa hyötyä. Tämä tarkoittaa, että yhteen niputetaan vain sellaisia hankkeita, jotka luontevasti kuuluvat samaan kokonaisuuteen. Tämä vaatii enemmän valmistelutyötä tilaajalta kuin suoraviivainen keskittäminen, mutta juuri tämä organisaatioiden yhteisten operatiivisten toimintatapojen eksplisiittinen tunnistaminen ja yhtenäistäminen on todellista tehostamistyötä, joka johtaa kustannussäästöihin. Ilman toimintatapojen yhtenäistämistä ennen uuden tietojärjestelmän käyttöön ottoa syntyy helposti tilanne, jossa keskitetyn järjestelmän yksikkökohtaisista sovitustöistä muodostuu erittäin merkittävä kustannuserä. Suurten yksityisten yritysten keskitettyjen järjestelmien käyttöönotossa tämä ilmiö on niin tavanomainen, että siitä käytetään jopa omaa termiä: jättöpyörre.
- On myös syytä tunnistaa, missä asioissa eräät julkishallinnon yksiköt hakevat innovatiivisia toiminnan tehostamiskeinoja tulohajautuvasti. Näihin liittyvissä IT-hankkeissa on syytä sallia itsenäinen päätöksenteko. Samoin monimutkaisia päätöksiä asiakasrajapinnassa tekeville organisaatioille on annettava mahdollisuus hyödyntää tietotekniikkaa asiakaslähtöisesti.
- Keskittämisestä seuraavien ongelmien välttämiseksi on oleellista, että strategiassa lueteltujen läpinäkyvyyden, kilpailutuksen, standardoitujen rajapinnat joustavuuden tavoittelu toteutuu myös käytännössä. Koska uudistusten seurauksena hankkeiden koko kasvaa, on niissä mahdollista käyttää resursseja näiden asioiden toteutumisen varmistamiseen ja esimerkiksi standardoitujen rajapintojen osalta suoranaiseen testaamiseen, mitä nykyisissä, pieniksi pilkotuissa hankkeissa ei aina tapahdu.
- Keskittämisen seurauksena yhä useammin päätoimittajana on suuri järjestelmäintegraattori. Jos halutaan varmistaa, että innovatiivisilla yrityksillä on mahdollisuus toimia näiden alihankkijoina, on tarjouskilpailuissa yhtenä arviointiperusteena syytä käyttää alihankinnan osuutta. Osuuden toteutumista on myös syytä valvoa hankkeen aikana.

Tutkimustietoa

- Ohjelmistotuoteyrityksiä on noin 1100, liikevaihdon kasvu 2003 -2004 oli 21%
- Ohjelmistoyrityksistä noin 28 % (500/139) on ilmoittanut toimittavansa ohjelmistotuotteita valtionhallinnolle

- Ohjelmistoprojektin työmäärä kasvaa projektin koon kasvaessa nopeammin kuin projektin koko
 - Projektin keston lyhentäminen nostaa työmäärää helposti moninkertaiseksi ja lisää virheiden määrää moninkertaiseksi
- => Jos siis suurempi projekti halutaan viedä läpi samassa ajassa kuin pienempi, virheet ja työmäärät moninkertaistuvat helposti. Vastaavasti projektin pitkittäminen tuo uusia riskejä teknologia-alustan ja vaatimusten muuttuessa.

Helsingissä 15.2.2006

Matti Heikkonen
puheenjohtaja, Ohjelmistoyrittäjät ry
puhelin +358 40 548 4487

Juha Lamminkari
IT-strategia työryhmän vetäjä, Ohjelmistoyrittäjät ry
puhelin + 358 500 976986

Ohjelmistoyrittäjät ry on suomalaisten ohjelmistoalan yrittäjien yhteistyöverkko. Yhdistyksen tavoite on tukea yritysten vastuunkantajia kehittämään liiketoimintaansa menestyksekkäästi. Yhdistys tarjoaa innovatiivisille osaajille väylän kokemusperäisen tiedon ja roolimallien ääreen. Lisäksi yhdistys vaikuttaa yritysten toimintaympäristön selkeyteen ja ennustettavuuteen osallistumalla keskusteluihin yrittämisen pelisäännöistä sekä välittämällä tietoa alan näkymistä. Yhdistyksen jäsenenä on noin 200 suomalaisten ohjelmistoyritysten vastuuhenkilöä. Lisätietoa: www.ohjelmistoyrittajat.fi.